

SUSRET MEĐUNARODNIH EKSPERATA NA TEMU OBRAZOVNE POLITIKE¹

Eksperti za oblast cjeloživotnog učenja angažirani u državnim organima, naučnim institucijama i sektoru civilnog društva zemalja južnog Pacifika, istočne, jugoistočne te južne i centralne Azije sastali su se u Tokiju od 9. do 12. oktobra 2007. g. kako bi razmijenili iskustva o postignutom rezultatima tokom realiziranja projekta *Obrazovanje za sve* (EFA). Takođe su razgovarali o značaju daljeg razvoja cjeloživotnog učenja u smislu djelotvornijeg ostvarivanja ciljeva projekta EFA-e postavljenih Okvirnim akcionim planom u Dakaru². Projekat EFA nudi neophodne smjernice i organizacioni okvir za provođenje obrazovne reforme.

Na skupu je postignut konsenzus u odnosu na viziju cjeloživotnog učenja kao nove obrazovne paradigme za održivi razvoj u uslovima globalne ekonomije.

Na skupu je istaknut i potencijal cjeloživotnog učenja u odnosu na snaženje projekta EFA kako bi se osiguralo djelotvornije ostvarivanje prava na obrazovanje i učenje. Uočena je velika potreba da se podupru postojeće tendencije u nekim zemljama azijsko-pacifičkog regiona. U ovim zemljama je već došlo do integracije obrazovanja i učenja u strategije razvoja države, u kojima je ostvarena čvršća saradnja između vladinog i nevladinog sektora kako bi se zajedničkim naporima omogućilo stvaranje društva koje uči. U društvu koje svoj opstanak temelji na znanju, učenje dobija još širi značaj iziskujući stvaranje novih paradigmi koje proizlaze iz mnoštva načina učenja tokom života. Cjeloživotno učenje jača i pomaže razvoj i pojedinaca i zajednice u mjeri koliko se novih znanja i vještina stiče. To vodi ostvarenju potpunijeg socijalnog, političkog i ekonomskog progressa.

Mada je koncept cjeloživotnog učenja prvo prihvaćen u ekonomski razvijenijim društvima, koncept se podjednako može primijeniti i u ostalim društvima. Na skupu je posebno naglašeno da su ravnopravnost i decentralizaci-

---

¹ Tekst je pruzet iz časopisa *Adult Education and Development*, Institut für Internationale Zusammenarbeit des Deutschen Volkshochschul -Verbandes (DVV international), br. 70, Bonn, 2008.

² Dakar Framework for Action.

---

ja u kontekstu cjeloživotnog učenja podjednako značajni u zemljama u razvoju kao i u ekonomski razvijenim društvima.

Na sastanku je postignuta saglasnost u sljedećem:

- Cjeloživotno učenje pruža velike mogućnosti za proširivanje i transformaciju obrazovnih sistema u kojima se ostvaruje demokratsko pravo na učenje kao aktivnost koja traje tokom cijelog života i koja je svima dostupna.
- Kontinuirano i neformalno obrazovanje su važni dijelovi cjeloživotnog učenja. Taj se koncept primjenjuje na sve oblike učenja, od sticanja znanja unutar porodice, u predškolskim ustanovama, kroz formalno školovanje i tercijarno obrazovanje.
- Vlade, ulagači, regionalne i međunarodne organizacije odgovorni su za realizaciju procesa cjeloživotnog učenja i stvaranje neophodnih uslova za kontinuirano sticanje znanja, uključujući i obezbjeđenje odgovarajućih sredstava kako bi bilo moguće ostvariti sve vidove cjeloživotnog učenja.
- Presudni su saradnja i zajednički rad, odnosno i horizontalno i vertikalno povezivanje sektora, ministarstava, ne samo onih izravno nadležnih za obrazovanje. Jednako su važni i inicijativa i udruživanje snaga na lokalnom nivou kako bi se ostvarili ne samo ciljevi EFA-e nego i drugi obrazovni zadaci.
- Odgovornost zajednice je podjednako značajna koliko i individualna za postizanje ciljeva projekta EFA.

Od vizije do prakse

Vizija cjeloživotnog učenja terba da bude sveobuhvatna kako bi se ljudima pomoglo da, tokom života, povećaju svoje stručne kompetencije i prošire mogućnost izbora zaposlenja. Time se ljudima omogućava da se lakše nose s brzim promjenama koje prate njihovo životno okruženje. Napori moraju biti usmjereni na udovoljavanje potreba i motiviranje učenika za učenje tokom cijelog života.

Ako se želi postići da učenje tokom životnog vijeka bude dostupno svima, neophodno je koristiti metode koje su usmjerene na učenika i kombinirati ih s raznolikim vidovima pripreme i planiranja datnih mjera. Učenje mora biti fleksibilno, tako da učenici mogu početi s učenjem i prekinuti ga u različitim fazama.

Cjeloživotno učenje podrazumijeva uključivanje mnogo aktera: porodicu, poslodavce, nevladine organizacije, univerzitete, privatni sektor, državne agencije, učenike i nastavnike.

Na ovom skupu su date sljedeće preporuke:

- Subjekti odlučivanja u politici prihvataju i promoviraju cjeloživotno učenje kao prožimajući okvir za realizaciju projekta *Obrazovanje za sve*.
- Vlade su inicijatori djelovanja u pravcu ostvarenja vizije cjeloživotnog učenja na osnovu široko poduzetih aktivnosti za uključivanje subjekta nadležnih za finansiranje i provođenje projekta, što predstavlja polaznu osnovu za stvaranje multi-sektorske politike.
- Vlade su dužne predstaviti koncepte cjeloživotnog učenja kroz jasno artikulirane politike, prateće programe i strategije koje odgovaraju potrebama svake zemlje.
- Iz okvira cjeloživotnog učenja, vlade i drugi nadležni subjekti, uključujući nevladine organizacije, kao prioritete izdvajaju opismenjavanje uz ovladavanje osnovnim životnim vještinama i sticanje radnih kompetencija vodeći računa o potrebama zemlje, ali i o potrebama odraslih učenika kao pretpostavke za ostvarenje ljudskih prava i stvaranja temelja za cjeloživotno učenje.

Raznolikost nadležnih subjekata i stvaranje uvjeta za učenje

Cjeloživotnim učenjem obuhvaćeni su učenici koji imaju različite potrebe i različite stilove učenja, a potrebno je da svi usvoje određena znanja, da ovladaju određenim vještinama, da usvoje sisteme vrijednosti, u okviru formalnog, neformalnog i informalnog obrazovanja.

Zadatak integriranja načela cjeloživotnog učenja u sve faze obrazovanja suviše je složen da bi ga vlade obavile same. Zato je neophodno uključivanje svih subjekata nadležnih za ovu oblast, kao i nevladinih organizacija, razvojnih agencija i drugih organizacija koje mogu kao partneri učestvovati u kreiranju programa obrazovanja za različite skupine učenika. U tako složenom okruženju potrebno je da vlade osmisle strategiju za podsticanje multisektorskog povezivanja obrazovnih subjekata.

Vrijeme je da vlade prihvate angažman svih partnera sposobnih da obezbijede odgovarajuće uvjete za učenje tokom cijelog života. Zato je značajno da potencijalni partneri djeluju udruženo i da pružaju podršku svojim vladama u stvaranju uvjeta za cjeloživotno učenje. Ovako ambiciozan zada-

---

tak bit će uspješno realiziran samo zajedničkim djelovanjem svih društvenih faktora i u atmosferi uzajamnog povjerenja i uvažavanja.

U tom kontekstu na skupu su date sljedeće preporuke:

- Vlade imaju vodeću ulogu u stvaranju postavljenih uvjeta – uključujući suportivne strukture, razvoj kapaciteta nadležnih ustanova, utvrđivanje prethodnih vidova učenja, mehanizme akreditacije – kako bi se osiguralo da učenje za sve bude pod jednakim uvjetima, s posebnim fokusom na one koji nisu obuhvaćeni redovnim školovanjem (osobe s umanjnim sposobnostima, manjinske skupine, marginalizirane osobe i sl.).
- Vlade iniciraju konsultacije s partnerima koji su spremni obezbijediti i plasirati uvjete za učenje, zajedno definiraju pravila i smjernice koje se tiču njihovih uloga i odnosa.
- Partneri – subjekti koji pripremaju obrazovne programe obavezuju se da će se pridržavati načela kvaliteta i akreditacijskih standarda i da će omogućiti ravnopravnost u pristupu učenju.
- Učenicima se pružaju mogućnosti da odaberu neki od različitih programa i različitih ponuđača.
- U potpunosti će biti angažirani nastavni i istraživački resursi visokoškolskih ustanova.
- Posebna pažnja će biti posvećena podsticanju starijih građana koji su izvorishte iskustva.

Sadržaji i metodologija

Cjeloživotno učenje ne samo da se prilagođava promjenama u društvu; ono i samo utiče na promjene, kao proces koji se razvija teži prirodnijem utemeljenju učenja. U tom smislu je nužno da vlada preuzme obavezu da poveže aktivnosti učenja s aktuelnim i budućim pravcima razvoja zajednice. Među učenicima postoje značajne razlike. Zato je potrebno ponuditi im multidimenzionalne sadržaje uz primjenu različitih metodoloških pristupa, zasnovanih na tradicionalnoj i savremenoj pedagogiji i andragogiji. Podrazumijeva se da se koriste različitim izvorima tokom učenja, uključujući tradiciju, kulturu, iskustvo, ICT, vidove učenja na daljinu, masovne medije, itd. Danas se najčešće i u formalnom i neformalnom okruženju za učenje primjenjuju metode koje učenika u procesu nastave stavljaju u središnje mjesto. Na taj način se omogućuje da učesnici u procesu učenja pristupaju uče-

nju fleksibilno, samostalno, da uče jedni od drugih i sistematičnije razmjenjuju svoja iskustva.

U dobro osmišljenim uslovima za učenje svaki učenik može utvrditi vlastite potrebe za učenjem, učenici mogu sami formirati grupe kako bi učenje bilo djelotvornije. Potrebno je učenike podsticati i, zavisno od stepena njihove pismenosti i osposobljenosti, pomoći im da ostvare svoj put k cjeloživotnom učenju.

Na skupu su usvojene i ove preporuke:

- Zajedno s partnerima iz nevladinih organizacija i drugim akterima, vlade stvaraju suportivno okruženje, obezbjeđujući resurse gdje je to potrebno, olakšavajući zajednicama da osmisle fleksibilne kurikulume s više senzibilnosti u odnosu na prava spolova.
- Vlade preuzimaju vodeću ulogu u određivanju i uspostavljanju dodirnih tačaka na lokalnom nivou u cilju međusobnog približavanja subjekata nadležnih za formalno, neformalno, otvoreno i informalno učenje, kako bi svi zajedno doprinjeli ostvarenju ideje cjeloživotnog učenja.
- U okviru politike planiranja i implementacije mora se omogućiti da zajednice same iskažu svoje potrebe i predlože odgovarajuća rješenja da im se udovolji.
- Subjekti koji učestvuju u finansiraju podstiču autohtone oblike učenja dopunjene angažiranjem lokalnih medija i novim ICT u cilju unapređivanja lokalnog kurikuluma i obrazovnih sadržaja za ostvarivanje funkcionalne pismenosti i ovladavanje životnim vještinama.

Umrežavanje

Stvaranje uvjeta za provedbu procesa cjeloživotnog učenja iziskuje saradnju i udružene napore različitih državnih resora, javnog i privatnog sektora i sektora civilnog društva. Potrebno je da se povežu obrazovne institucije i ulagači i da ostvare takvu saradnju koja će učenicima omogućiti kretanje unutar sektora u skladu s potrebama učenja i osposobljavanja. Moraju se ostvariti takvi uslovi da se proces učenja može odvijati na različitim mjestima i znanje sticati na različite načine, i istovremeno osigurati postupke ocjenjivanja i izdavanja uvjerenja neophodnih za dalje napredovanje u okviru formalnog obrazovanja.

Umrežavanje i formiranje partnerstva podrazumijevaju povjerenje i uzajamnost među partnerima. Saradnici se traže i na centralnom i na lokalnim

---

nivoima, horizontalno iz više funkcionalnih oblasti (zdravstvo, obrazovanje, poljoprivreda, socijalne službe, itd.) i iz sektora specifičnih djelatnosti; često su to nevladine i druge organizacije iz zajednice.

Najbitnije je ostvariti umrežavanje na lokalnim nivoima, gdje se zapravo i odvija izravni kontakt različitih subjekata nadležnih za obrazovanje. Stvaranje ovakvih odnosa je često neformalno i počiva na uzajamnom poštovanju i dobrim odnosima. Ipak, u interesu učenika, potrebno je uspostaviti i formalne odnose za ostvarivanje zajedničkih poslova. Prije svega se to odnosi na razmjenu iskustava iz dosadašnje prakse, utvrđivanje i udovoljavanje novim potrebama, kritičko razmatranje napredovanja i ocjenjivanje učenika.

U tom kontekstu na skupu su date sljedeće preporuke:

- Vlade i drugi uticajni faktori odlučivanja javno zastupaju ideju o neophodnosti zajedničkog djelovanja svih sektora u pravcu stvaranja mreže različitih obrazovnih organizacija.
- Centralni organi uprave trebaju više pažnje posvetiti jačanju lokalnih zajednica kako bi mogle provesti decentralizirane planove i programe u skladu sa svojim potrebama.
- Umreživanjem na državnom i lokalnom nivou potrebno je ostvariti bolju koordinaciju, između vlada, civilnog društva, privatnog sektora i svih ostalih relevantnih subjekata u cilju pružanja kvalitetnijih obrazovnih usluga učenicima.
- Umrežavanje mora postati opća, normalna praksa. Agencije i organizacije koje mogu direktno ili indirektno pružiti obrazovne usluge su dužne da se redovno sastaju s predstavnicima zajednice i da razmjenjuju mišljenja i iskustva iz prakse.
- Regionalne i međunarodne organizacije trebaju utvrditi djelotvorne planove aktivnosti na bazi razmjene pozitivnih iskustava.

Na sastanku je ukazano na poteškoće na koje nailaze organi uprave koji na raspolaganju imaju male budžete u izvršavanju sve većih zahtjeva koji se postavljaju pred njih. Kada se radi o društvu koje je okrenuto učenju i cjeloživotnom sticanju znanja, ovo predstavlja ozbiljan problem, pa u mnogim zemljama brzi pristup projektu *Obrazovanje za sve* nije moguć, kao i ostvarenje ciljeva postavljenih ovim projektom.

S druge strane, prihvatanje paradigme cjeloživotnog učenja i ciljeva projekta *Obrazovanje za sve* i spremnost na vođenje politike obrazovanja u tom pravcu omogućava vladama da iskoriste sav raspoloživi potencijal zajednice i učine dostupnim i ono što je izgledalo nedostupnim. Cjeloživotno učenje

nije nikakav novi program koji se dodaje postojećim aktivnostima na polju obrazovanja ili nova linija troškova u budžetu, nego način da se preformuliše postojeća politika projekta *Obrazovanje za sve* kako bi projekat postao djelotvorniji.

Na skupu je konstatovano da prihvatanje, puno razumijevanje, te primjena ove nove paradigme iziskuje određeno vrijeme. Zbog toga se vlade pozivaju da, zajedno s ministarstvima za obrazovanje te regionalnim i međunarodnim nevladinim organizacijama i svim finansijskim korisnicima, uvrste cjeloživotno učenje kao trajan zadatak, kako bi ova ideja bila što prije prihvaćena i kako bi se što prije ostvarila.